EBÛ ZEYD EL-MERVEZÎ

Şafiî mezhebi fıkıh âlimlerinin en büyüklerinden. İsmi, Muhammed bin Ahmed bin Abdullah bin Muhammed el-Mervezî el-Fâşânî olup, künyesi Ebû Zeyd'dir. 301 (m. 913) senesinde Merv'in köylerinden Fâşân'da doğdu. 371 (m. 981) Receb-i şerîfin 13. Perşembe günü Merv şehrinde vefât etti.

Haram ve şüpheli şeylerden çok sakınırdı. Dünyâya hiç düşkün değildi. Gençliğinde çok fakîr olduğundan, soğuk kış günlerini paltosuz geçirirdi. Bu kadar sıkıntıya rağmen, ilim öğrenmek için; Irak, Şam ve Mekke'ye gitti. Muhammed bin Abdullah es-Sa'dî, Ebû İshâk el-Mervezî, Ömer bin Allek el-Mervezî, Ebü'l-Abbâs ed-Degavlî, Muhammed el-Münkedirî ve başka büyük zâtlarla görüşüp sohbet etti. Mekke-i mükerremede Muhammed bin Yûsuf el-Ferebrî'den Sahîh-i Buhârî'yi dinledi. Heysem bin Ahmed es-Sabbağ, Abdülvâhid bin Mişmâs, Abdülvehhâb el-Meydânî, Ebû Abdullah el-Hakîm, Ebû Abdurrahmân es-Sülemî, Ebû Bekr el-Berkânî, Muhammed bin Ahmed el-Mehâmilî, Ebü'l-Hasen Dâre Kutnî, Ebû Muhammed Abdullah bin İbrâhîm ve başka birçok âlimlere ders verip, onları yetiştirdi.

Ebû Zeyd el-Mervezî'nin (radıyallahü anh); aklı, fehmi, hafızası çok kuvvetli olup, Şafiî mezhebinin inceliklerine vâkıf idi. Zamanının bir tanesi olup, o zamanda bulunan bütün tâlibler (dîni öğrenmek istiyenler) kendisinden istifâde etmişlerdir. Dînin emirlerine uymaktaki hassasiyeti, ilim, edeb ve fazîletlerinin çokluğu konusunda, zamanındaki insanların ittifâkı vardı. Ebû Bekr el-Bezzâz diyor ki: "Ebû Zeyd el-Mervezî ile beraber Nişâbûr'dan Mekke-i mükerremeye gittik. Beraber olduğumuz müddet içerisinde, kendisini yakından tâkib ettim. Edebe uygun olmayan bir hâlini görmedim. Beraber olduğumuz müddetçe, meleklerin, onun bir hatâsını tesbit edip günah yazmış olduklarını zannetmiyorum."

Mekke-i mükerremede, Kâ'be yakınında yedi sene kaldı. Makâm-ı İbrâhîm ve civarında bulunur, ilim öğretirdi. Hiç kimsenin ayıbını, husûsî hâlini araştırmaz ve bilmek istemezdi.

Ebû Zeyd el-Mervezî şöyle anlattı. "Mekke'de yedi sene geçtikten sonra, memleketim olan Merv'e dönmeye karar

verdim. Fakat, mesafe çok uzak, yol meşakkatli, yaşım da çok ilerlemiş olduğundan, bu yolu nasıl alacağım endişesinde iken uyuyuverdim. Rü'yâmda Peygamber efendimizi gördüm. Mescid-i haramın ortasında oturuyorlardı. Yanında bir genç vardı. Ben, Peygamber efendimize durumumu arz edince, yanındaki gence iltifât edip, "Yâ Cebrâil! Vatanına gidinceye kadar buna arkadaş ol!" buyurdu. O zaman Resûlullah efendimizin yanında bulunan zâtın, bir genç sûretinde, Cebrâil aleyhisselâm olduğunu anladım. Herhangi bir sıkıntı ve yol meşakkati görmeden, bir ânda Merv'e vâsıl oldum."

Buyurdu ki: "Kim, zor işleri yapmaktan çekinir, boş kalmayı isterse, hiç olmazsa hafif işler yapsın, yine de boş kalmasın."

"Allahü teâlâ, âhırette mü'minlere vereceği iki ni'metin benzerini, dünyâda iken onlara ihsân etmiştir: Birincisi; Cennette bulunmak ni'metinin benzeri olarak, dünyâda iken mescidlerde oturmak ni'metini verdi. İkincisi; Cennette dîdârını görmek ni'metinin benzeri olarak, dünyâda iken, mü'min kardeşlerinin yüzlerine muhabbetle bakmak ni'metini verdi."

1) Tabakât-üş-Şâfiiyye cild-3, sh. 71

2) Târih-i Bağdâd cild-1, sh. 314

3) Şezerât-üz-zeheb cild-3, sh. 76

4) Vefeyât-ül-a'yân cild-4, sh. 208

5) Tabakât-üs-sûfiyye sh. 303, 305